

Wójcik, Zbigniew J.

Sesja 60-lecia Instytutu Geologicznego w Warszawie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/4, 866-867

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

różny charakter. Wystąpienie mgr Erber było np. krytyczną analizą dotychczasowych badań nad etnograficznymi aspektami garncarstwa kieleckiego. Pod wieloma względami podobnymi sprawami interesował się także dr Marcinkowski. Referenci ci niezależnie od siebie zestawili wykazy tzw. warsztatów garncarskich w XIX w., a w tym wiele danych odnośnie miejsc eksploatacji glin ceramicznych.

Bardzo wartościowe spostrzeżenia na temat techniki eksploatacji glin garncarskich (m.in. w szybach do 15 m głębokości) przedstawił mgr Fijałkowski. Zebrani w dyskusji zgodnie podkreślili konieczność utrwalenia danych o metodach ludowej eksploatacji złóż.

Na marginesie rozważań na temat rynków zbytu kieleckich wyrobów garncarskich powstał problem wyzyskania świętokrzyskich metali kolorowych. Sprawę tę podniósł wybitny znawca dziejów świętokrzyskiego górnictwa doc. Zbigniew Rubinowski. Dotychczasowe ustalenia nie wykazały miejsc zbytu w XVII w., zwłaszcza świętokrzyskiego ołowiu. W dyskusji wykazano, że znaczny procent tego kruszcu był na miejscu przerabiany na glejtę (tlenek ołowiu) i w tej postaci stosowany do glazur. Podobne zastosowanie miała także miejscowa miedź.

Inne zagadnienia dotyczyły spraw bardziej szczegółowych, a w tym określenia wieku i pochodzenia kafla z herbami rodowymi, udziału Małachowskich w rozwoju świętokrzyskiego górnictwa, hutnictwa i przemysłu ceramicznego, identyfikacji miejsc eksploatacji ilów ceramicznych itp.

Mającą pozornie związek z historią kultury materialnej sesja o garncarstwie kieleckim była w istocie wymianą poglądów na temat badań nad historią geologii, górnictwa i techniki garncarskiej. Rangę spotkania obniżał jednak brak na obradach historyków techniki garncarskiej. Ich obecność mogłaby bowiem dokładniej ustalić wielkość wykorzystania miejscowych kopalin ilów ceramicznych i metali kolorowych. Jest to problem, któremu – jak można sądzić – zostanie poświęcona jedna z sesji Towarzystwa zorganizowana w przyszłości.

Kończąc niniejsze sprawozdanie warto nadmienić, że Towarzystwo Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego przygotowuje się obecnie do międzynarodowego sympozjum na temat najstarszego górnictwa świętokrzyskiego w okolicy Nowej Słupi. Sympozjum to odbędzie się we wrześniu 1980 r.

Zbigniew J. Wójcik

(Warszawa)

SESJA 60-LECIA INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO W WARSZAWIE

W dniach 30–31 V 1979 r. pod protektoratem prezesa Centralnego Urzędu Geologii – dra Zdzisława Dembowskiego – zorganizowano sesję naukową, która składała się z dwóch części. Pierwsza miała charakter uroczysty. Poza okolicznościowymi przemówieniami dyrektora Instytutu Geologicznego – prof. Jana Malinowskiego – oraz prezesa CUG zabierali także głos przedstawiciele służb geologicznych CSRS, NRD oraz różnych instytucji krajowych, a w tym także sekretarz Wydziału VII PAN – prof. Zdzisław Kaczmarek. Mówcy podkreślili olbrzymi dorobek Instytutu Geologicznego w latach 1919–1979. Życzono pracownikom tej placówki nowych dokonań, a w tym również znaczących odkryć surowców mineralnych.

Druga część sesji nosiła nazwę *Perspektywy rozwoju bazy surowców mineralnych kraju na tle badań Instytutu Geologicznego w latach 1919–1979, ze szczególnym uwzględnieniem utworów paleozoicznych*. Wygłoszono następujące referaty: prof. Jan Malinowski – *Postęp w rozpoznaniu budowy geologicznej Polski w wyniku prac Instytutu Geologicznego*; prof. Roman Osika – *Badania geologiczno-poszukiwawcze Instytutu Geologicznego*; doc. Borys Areń – *Aktualny stan badań utworów paleozoicznych i ich kierunki rozwoju*; doc. Czesław Królikowski – *Postęp w badaniach utworów paleozoiku metodami geofizycznymi*; prof. Władysław Pożaryski i doc. Leszek Sawicki – *Postęp w rozpoznaniu tektoniki utworów paleozoicznych*.

Uzupełnieniem i niejako ilustracją poszczególnych referatów była wystawa dorobku Instytutu Geologicznego. Znalazły się tu liczne publikacje i dwie mapy geologiczne z okresu między-

wojennego, fotografie zniszczeń instytucji w okresie wojny oraz dokumentacja złóż o podstawowym znaczeniu gospodarczym: siarki (1953 r.) soli w Kłodawie (1954 r.), miedzi na Dolnym Śląsku (1957 r.), węgla kamiennego na Lubelszczyźnie (1972 r.) i wiele innych. Działalności tej towarzyszyło wydawanie licznych studiów o charakterze poznawczym oraz setek ogólnych i specjalistycznych map geologicznych.

Zasługi Instytutu Geologicznego (do 1952 r. Państwowego Instytutu Geologicznego) dla rozwoju nauki o Ziemi są mierzone głównie wielkimi odkryciami kopalin użytecznych. Pamiętać jednak trzeba, że możliwe one były dzięki wysokiemu poziomowi prac o charakterze podstawowym. W tym względzie do 1952 r. PIG był placówką wiodącą w skali krajowej. Powstanie w okresie powojennym licznych jednostek naukowo-badawczych (poszukiwań złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, miedzi, węgla itp.) ograniczyło w pewnym stopniu zakres działalności IG. W nowych warunkach ta największa placówka geologiczna w kraju prowadzi jednak nie tylko rozpoznawanie kopalin, lecz w dużym stopniu wspomaga także wysiłki wszystkich placówek Centralnego Urzędu Geologicznego.

Odnosić należy, że dyrekcja Instytutu Geologicznego docenia potrzebę właściwego określenia nowych kierunków badawczych oraz retrospektywnego spojrzenia na dotychczasowe osiągnięcia geologii w Polsce. Referaty przedstawione na sesji były tego przykładem. Instytut Geologiczny publikuje także wiele opracowań o charakterze historycznym. Większość z nich stanowi podsumowanie dotychczasowego dorobku placówki. Wydano również zbiór wspomnień poświęconych pierwszemu przewodniczącemu Państwowej Rady Górnictwa — prof. Bolesławowi Krupińskiemu oraz materiały dotyczące współpracy polskich geologów ze służbami geologicznymi kraju RWPG itp.

W ostatnich dwudziestu latach obchodzono trzy razy uroczyste jubileusze Instytutu Geologicznego: z okazji 40-, 50- i 60-lecia. Materiały z okolicznościowych sesji naukowych ukazały się — bądź zostaną opublikowane — w najbliższej przyszłości. Mają one poważne znaczenie źródłowe, gdyż komentują ważniejsze dokonania najbardziej aktywnego zespołu geologów w Polsce. Mimo to istnieje pilna potrzeba opublikowania monografii historii Instytutu. Monografia ta byłaby w dużym stopniu próbą podsumowania całego dorobku geologii w naszym kraju w ostatnim 60-leciu.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

HISTORIA SPELEOLOGII W TZW. SZKOŁACH SPELEOLOGICZNYCH UNIwersYTETÓW ŚLĄSKICH

W 1965 r. Uniwersytet Wrocławski zorganizował po raz pierwszy tzw. Szkołę Speleologiczną jako międzynarodowe forum badaczy zjawisk krasowych i jaskiń. Spotkania te (od 1976 r. organizowane głównie przez Uniwersytet Śląski) odbywają się raz na rok, przy czym uczestniczy w nich zawsze duża grupa najwyższej klasy specjalistów z różnych krajów.

Głównym tematem prac Szkoły Speleologicznej jest problem powstawania zjawisk i form krasowych. Realizacja tego nie jest możliwa bez znajomości dawnej literatury przedmiotu. Dlatego w 1978 r. — na prośbę kierownika Szkoły doc. M. Puliny — autor niniejszej notatki przedstawił wyniki badań nad dorobkiem speleologicznym wybitnego polskiego geologa i geografę, profesora UJ — Ludomira Sawickiego.

Dorobek Sawickiego z zakresu interesującej Szkołę problematyki jest znany głównie poza Polską. Jego podstawowa rozprawa z 1909 r. *Ein Beitrag zum geographischen Zyklus im Karst* jest jedną z nielicznych publikacji geologicznych, która przez 70 lat nie straciła swej aktualności. Jest ona cytowana niemal we wszystkich podręcznikach specjalistycznych na świecie, gdyż autor przedstawił nowoczesne studium form i osadów krasowych z wyznaczeniem obszernego materiału porównawczego z Karpat słowackich oraz gór w innych regionach Europy i Azji.